

Az ex libriseket alkotó Ürmös Péter grafikusművész

Vasné dr. Tóth Kornélia

A pápai származású Ürmös Péter (1956*) grafikusművész, tanár sokoldalúan képzett alkotó, akit hazája, Magyarország mellett a külföld különösen nagyra tart. Pécssett járt művészeti főiskolára, itt ismerkedett meg a grafikai műhelymunkával, már ekkor felfigyeltek a tehetségére. A kisgrafika-kezdőket tömörítő Kisgrafika Barátok Körébe (KBK) is pécsiként csatlakozott. Külföldi tanulmányúttjai, ösztöndíjai közt Németország, Svédország és Olaszország emelhetők ki. Behatóan foglalkozva a színek és a formák összefüggéseivel, nemzetközileg elismert nemzetközi színdinamikai és építészeti formatervezői szakértői diplomát is szerzett, grafikái – leginkább a mélynyomású lapjai – kiszínesedtek.

Az 1984-es weimaritól kezdve gyakran részt vett a FISAE Nemzetközi Ex libris Kongresszusokon (például Mönchengladbach, Milánó, Wels, Isztambul, Naantali városokban) és egyéb nemzetközi grafikai rendezvényeken, pályázatokon. Magyarországon számos ex libris kiállítás szervezése fűződik a nevéhez. 2014–2018 között ő töltötte be a Kisgrafika Barátok Köre Grafika-gyűjtő és Művelődési Egyesület elnöki tisztét, több éven át volt a *Kisgrafika* folyóirat szerkesztőbizottsági tagja.

Ürmös Péter egyéniségével harmonizál a kisgrafika világa. A készítés mellett maga is gyűjt ex libriseket. Arra a kérdésre, hogy miért e ragaszkodás a grafika ezen területéhez, a következőt nyilatkozta: „A kisgrafikai műfajok személyes hangvételű, mondhatni intim üzenetek közvetítésére alkalmasak, amelyek szerintem egy olyan mélyen humánus attitűdből is következhetnek, amely egyben az én alapállásom is. Valamilyen emberit akarok kifejezni, emberek számára.”

A 2016 folyamán összeállított kisgrafikai alkotásjegyzékének (*Ürmös Péter kisgrafikai világa*, szerk. Vasné dr. Tóth Kornélia, KBK, Budapest, 2016) adatait a mai napig aktualizálva a művész mind ez ideig 300 körüli ex librist és alkalmi grafikát készített – ami mutatja nemcsak a szorgalmát, de a műfaj iránti hűségét és elköte-

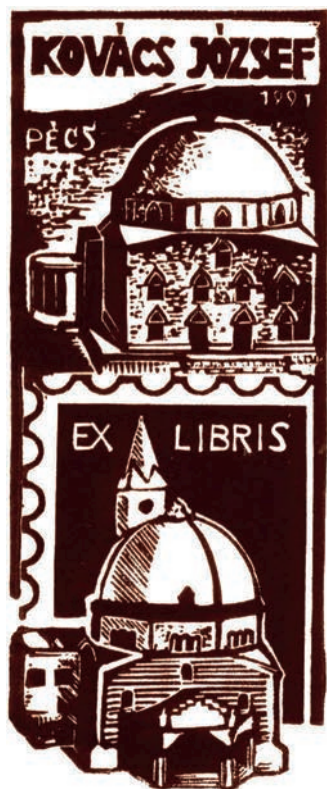

1. kép. *Ex Libris* Dott. G. C. Torre (2019),
108 × 65 mm

lezettségét is. Első ex librisét 1973-ban, 17 éves korában metszette a saját nevére. Azóta folyamatosan alkotja az újabb és újabb könyvjegyeket, magyar és külföldi megrendelők részére egyaránt. Az utóbbi években készítettek közül kiemelem az Olaszországban kiállított kisgrafikát a Topolino Autoclub (2016) nevére, a Rácz Máriának szóló prágai kongresszusi lapot (2018) és a Gian Carlo Torre orvosprofesszor számára alkotott ex librist. Utóbbi mozaikos kép 2019-ben készült, a

pienzai dóm látképevel és alaprajzával, a belső térből misekönyvtartóval és sekrestyeajtó-kopogatóval. (1. kép)

A kulcsszavak, melyek kifejezik Ürmös Péter grafikai munkásságának lényegét: forma- és gondolatgazdagság, élményszerűség, aprólékos kidolgozottság, sorozatokban gondolkodás. Témavilág tekintetében a művelődéstörténeti, irodalmi-történelmi és építészeti kötődés jellemzi – különösen életének meghatározó helyszínei, utazási élményei vonatkozásában. Kisgrafikáin végigvonul a szeretett város, Pápa emléke. Bár innen az érettségi után elszármazott Pécsre, majd Budapestre – szülővárosa mindvégig meghatározó helyszín maradt, melyet műveiben is gyakran felidéz. Első könyvjegyei közül pápai motívumok láthatók Kondics József ex librisén. Egy olasz pályázatra készített grafikán 1987-ből a helyi Kékfestő Múzeum szerepel, mely Magyarország egyetlen ilyen intézménye. A pápai Türr István Gimnázium fennállásának 350 éves jubileumára is alkotott könyvjegyet, az iskola épületével. Alkalmi grafikával emlékezett az itteni református kollégium alapításának 450. évfor-

2. kép.
Ex libris Kovács
József (1991),
105 × 40 mm

3. kép. Ex libris Klaus Rödel (1992), 82 × 50 mm

dulójára – ezen a kollégium épülete mellett híres harangja is látható, „Scholae reformatae Papensis 1531” felirattal. A másik meghatározó város, Pécs építészeti emlékei közül Gázi Kászim pasa dzsamijának régi és mai képe látható Kovács József – könyvkötő, nyomdász, a pécsi kisgrafikakör egykori titkára – ex librisén 1991-ből. (2. kép)

Az irodalmi indíttatású kisgrafikák bemutatják a magyar és a világirodalom számos jeles alakját és művét, köztük Arany János „Bende lovag”-ját (*Éjféli párbaj*), Móricz Zsigmond *Barbárok* című elbeszélését – mindkét lap megrendelője az ajkai Krajcsi Tiborné. A dán Klaus Rödel litográfia technikájú ex librise Cervantes világhírű művét, a *Don Quijotét* idézi a főhős attribútumaival, szélmalommal. A kronachi könyvtárigazgató, Herbert Schwarz könyvjegyén F. Schiller német költő, drámaíró portréja látható. A Mihail Bulgakov orosz író emlékére készült angol feliratú ex librisen – a művészsors alapvető létkérdéseit is bemutató – *Mester és Margarita* című regény

4. kép. In memory of Bulgakov (1991), 120 × 60 mm

egyik kulcsmondata olvasható: „Manuscripts do not burn never” [„A kéziratok nem égnek el”]. (3–4. kép)

A magyar történelem nagy alakjait megjelenítő grafikák közül kiemelem a Rákóczi-szabadságharc (1703–1711) bukásának 300. évfordulójára, 2011-ben számomra alkotott linómetszetű lapot II. Rákóczi Ferenc fejedelem portréjával és a sárospataki várral. (5. kép)

Több in memoriam grafika állít emléket „a legnagyobb magyar”-nak, az idén 230 éve született Széchenyi Istvánnak (1791–1860), aki nemcsak politikusként érdemelte ki ezt a címet, tevékeny részt vállalt Magyarország gazdasági életének felvirágoztatásában. Többek között nevéhez fűződik a dunai gőzhajózás fejlesztése, támogatta a

5. kép. Ex libris Vasné Tóth Kornélia (2011), 82 × 113 mm

Duna Gőzhajózási Társaság tevékenységét, erre utal az emlékére készített Ürmös-grafika. (6. kép)

A szabadság-rabság témáját veszi alapul Zombory György gyártásvezető ex cinema lapja, mely a filmtekercseket szét tépő angyalokkal a filmgyár – az 1956-os események miatt bekövetkező – bezárására utal.

Ürmös Péter ex librésin latinus műveltségének és olasz tanulmányútjainak is köszönhetően meglevenedik a reneszánsz, a humanizmus kora.

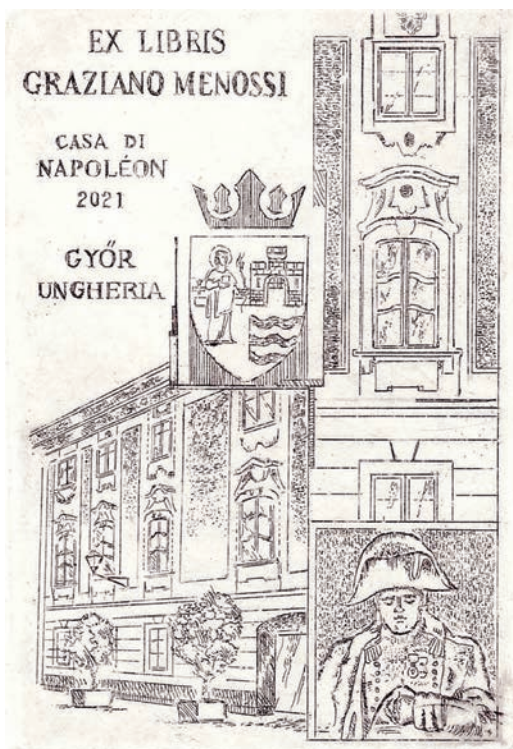
6. kép. In memoriam gróf Széchenyi István 1791–1860 (1992), 195 × 148 mm

Felidéződik például a 15–16. századi Aldus Manutius velencei humanista, nyomdász és kiadó, az Aldine Nyomda megalapítója portréja és nyomdászjelvénye. A 16. században működő Gerardus Mercator flamand térképész, a modern térképészet mestere arcképét a földgolyót tartó titán, Atlasz alakja egészíti ki. Ürmös Péter több ex librisén a rézkarc technikát aquatinta eljárással egészítette ki, ezzel érve el különböző tónusú, árnyalt, foltszerű hatást. A kisgrafikák közül kitűnnek azok, melyek változatos színkezeléssel készültek, e téren kiemelném az olasz Szent György-pályázatra 1998-ban alkotott ex libris mélykék–barna színparosítását. A mű borzolós technikával készült, a Velencéhez tartozó Szent György-szigetet (Isola di San Giorgio) ábrázolja. (7. kép)

7. kép. *Isola di San Giorgio ex libris* (1998),
62 × 83 mm

A művész rengeteg pályázaton (és azokhoz kötődő kiállításon) vett részt külföldi ex libris egyesületek felhívására, melyek révén művei az európai országokon túl eljutottak az USA-ig, Egyiptomig, Kínáig, Japánig. Néhány példa: az 1990-es években a franciaországi Jacques Callot, majd a Rabelais-pályázat; a németországi Kronachban a *Goethe és Schiller az ex librisen*, majd a *Cranach és Dürer az ex librisen* című kiállítások. Indult az első litván könyv, a Catechismus megjelenésének 450. évfordulója alkalmából kiírt nemzetközi ex libris versenyen. Olaszországban részt vett a Szent György témájú, majd a későbbiekben a II. Gyula pápa emlékére meghirdetett pályázaton. Lengyelországban Racibórz, Ustroń, Katowice, Krakó, Gliwice városok állították ki műveit. Többször szerepelt a sanghaji Fu Xian Zhai Exlibris Museum nemzetközi meghívásos könyvjegykiállításán (2007, 2008). A franciaor-

8. kép. *Ex libris Graziano Menossi* (2020),
100 × 70 mm

szági mellett az olasz és a litván ex libris pályázatok hoztak leginkább elismerést számára, ezek további meghívásokat is eredményeztek.

Az „Ex libris Napóleon 2021” című olasz nemzetközi pályázatot Bonaparte Napóleon (1769. augusztus 15. – 1821. május 5.) francia tábornok halálának 200. évfordulója alkalmából Montefiascone településen írták ki 2020 őszén. A meghívottak közül három magyar grafikus: Jáger István, Havasi Tamás és Ürmös Péter munkáit emelte ki a zsűri. A témában rendezett tárlatot 2021-ben vándorkiállításaként több olasz településen is bemutatják. (8. kép)

Ürmös Péter ex libris művészetének ismertetésével egy a kisgrafika műfaja iránt elkötelezett alkotó világába adtam betekintést, akinek ex librisei, utazási élményei nyomán készült grafikai sorozatai (például a *Via Roma*), vallási tárgyú művei a hazaiak mellett számos külföldi katalógusban, tárlaton fellelhetők. Méltán állíthatjuk róla, hogy a kortárs kisgrafika – és ex libris művészet – egyik legsokoldalúbb és legfigyelemreméltebb képviselője!